

МАЛЪК ИВАН РАЗУМ ГОЛЯМ

Превод от руски: Стоянка Мозгова, 1984

chitanka.info

Имало едно време един дядо и една баба. Дядото се занимавал с лов на птици и зверове — с това и се прехранвал. Много години живели, а не забогатели. Измъчвала се бабата и се оплаквала:

— Животът ми си отива, а ни сладко сме яли, нито сме пили, нито шарени дрехи сме шили. И деца си нямаме. Кой ще ни радва на стари години?

— Не тъжи, бабо — утешавал я дядото, — докато се движат ръцете и ни носят краката, ще бъдем сити, а за по-нататък няма какво да му мислим.

Казал това дядото и тръгнал на лов.

Вървял, вървял дядото цял ден из гората, от сутринта до вечерта не могъл ни една птица, ни едно зверче да хване. Не му се искало с празни ръце да се прибере в къщи, но какво да се прави. Слънцето клонило към залез, трябвало да се връща в къщи.

Само като мръднал от мястото си, някъде съвсем наблизо заплескала с криле и се вдигнала изпод един храст една голяма чудно хубава птица.

Докато старецът нагласял пушката си, птицата отлетяла.

— Види се, и тая не била за мене.

Погледнал той под храста, откъдето хвъркнала птицата, а там имало гнездо с тридесет и три яйца.

— Дай поне тези яйца да използвам.

Стегнал той колана си, пъхнал всичките тридесет и три яйца в пазвата си и тръгнал за в къщи.

Вървял той, вървял и коланът му се разхлабил. Започнали яйцата едно по едно да падат от пазвата му.

Като падне яйце, на това място юнак изскача. Като падне яйце, на това място юнак изскача. Тридесет и две яйца паднали, тридесет и двама юнака изскочили.

През това време дядото си стегнал колана и тридесет и третото яйце останало в пазвата му. Огледал се той и на очите си не повярвал: вървят след него тридесет и двама юнака. Всички си приличат и в лице, и по ръста, и по косите си. И заговорили всички в един глас:

— Щом можа да ни намериш — ти сега ще си ни баща, а ние сме ти деца, води ни в къщи.

„Нямахме си с бабата никого — си помислил дядото, — а сега изведнъж — тридесет и двама сина.“

Стигнали те до в къщи и дядото рекъл:

— Ти, бабо, все тъжеше и плачеше, че нямаме деца. Ето ти тридесет и двама сина, тридесет и двама юнака. Слагай масата и храни децата.

И й разказал как намерил децата.

Стои бабата, дума не може да промълви. Стояла, стояла, плеснала с ръце и се разтичала да приготви масата. А дядото си свалил колана, започнал да си сваля кафтана, паднало от пазвата му тридесет и третото яйце, изскочил тридесет и третият юнак.

— Ти откъде се взе?

— И аз съм ти син — Малък Иван.

Спомнил си дядото:

— Вярно, че в гнездото имаше тридесет и три яйца. Сядай, Малък Иване, да вечеряш.

Не успели тридесет и тримата юнаци да седнат на масата, а всичките бабини запаси изяли и станали нито сити, нито гладни.

Пренощували. Сутринта Малък Иван рекъл:

— Щом, тате, можа да ни намериш, трябва и работа да ни дадеш.

— Че каква работа да ви дам, моите момчета? Ние с бабата нито сеем, нито орем, ни рало имаме, нито кон — нищо си нямаме.

— Като нямате — нямате — отговорил Малък Иван, — тогава ще тръгнем работа да търсим. Отиди, тате, при ковача и поръчай тридесет и три коси.

Докато дядото бил в ковачницата и чакал да изковат косите, Малък Иван и братята му направили тридесет и три дръжки за коси и тридесет и три гребла.

Върнал се бащата от ковачницата. Малък Иван раздал на братята си косите и греблата.

— Отиваме да се главим на работа. Ще спечелим пари, ще си завъртим свое стопанство и ще се грижим за баща си и майка си.

Сбогували се братята с родителите си и се отправили на дълъг път. Колко вървели така, никой не знае, но пред тях се показал голям град. На пътя от града се задал един царски слуга. Когато се изравнил с тях, той ги попитал:

— Хей, юнаци, от работа ли идвате, или за работа? Ако идвате да работите, тръгвайте с мене, ще ви намеря работа.

— А каква ти е работата? — попитал Малък Иван.

— Проста работа — отговорил слугата, — трябва да се окоси тревата в царските ливади, да се изсуши, да се сгребе на купчинки и да се направят копи. Кой ви е главният?

Всичките мълчали. Излязъл отпред Малък Иван.

— Води и ни покажи къде ще работим.

Довел ги слугата до обширните царски ливади.

— Ще се справите ли за три седмици?

Малък Иван отговорил:

— Ако е ясно времето, и за три дни ще се справим.

Слугата се зарадвал.

— Хващайте се, юнаци, за работа! Ще ви платя както трябва, и каквото искате за ядене, това ще ви давам.

Малък Иван рекъл:

— Изпечи ни само тридесет и три бика, донеси тридесет и три бакъра с вино и по един самун хляб за всеки брат, а повече нищо не искаме.

Заминал си царският слуга. Братята си наточили косите и така се размахали, че само свистенето на косите се чувало. Работата им заспорила: до вечерта окосили всичката трева. През това време от царската кухня докарали тридесет и три печени бика, тридесет и три самуна хляб и тридесет и три бакъра руйно вино. Братята изпили по половин бакър вино, изяли по половин самун и по половин бик и се търкулили да поспят.

На другия ден, едва се показало слънцето и братята започнали да сушат тревата и да я трупат на купчинки, а до вечерта събрали всичкото сено в копи. Пак изпили по половин бакър вино, по половин самун хляб и половин бик изяли. Малък Иван изпратил един от братята в царския двор:

— Кажи им да дойдат да приемат работата ни.

Върнал се братът, след него слугата върви, а отзад идва сам царят да погледа обширните си ливади. Преброил царят копите сено, походил из ливадите — никъде щръкнала тревичка не намерил и рекъл:

— Е, момчета, много бързо успяхте обширните ми ливади да окосите, да изсушите тревата и от сеното копи да направите, за което ви хваля и отгоре на това ви давам сто рубли и бъчва с четиридесет литра вино. А сега смогнете да ми опазите сеното. Някой се е научил

всяка година да изяжда сеното в тези ливади и никой не може да проследи крадеца.

Малък Иван рекъл:

— Пусни, ваше величество, братята ми да си ходят, а аз сам ще пазя ливадите.

Съгласил се царят. Братята си получили парите, пийнали си винце, навечеряли се и си тръгнали за в къщи.

Малък Иван се върнал в царските обширни ливади. Нощем не спял, сеното пазел, а през деня отивал да хапне и да пийне в царската готварница и там си почивал.

Настъпила есента, нощите станали дълги и тъмни. Една вечер Малък Иван се качил върху копата, заровил се в сеното, лежал, но не спял. Точно в полунощ всичко наоколо се озарило, като че ли слънце изгряло. Вдигнал си Малък Иван очите и какво да види: изскочила от морето кобила златогрива, златната ѝ грива се развява, от ноздрите ѝ пламъци лумтят, от ушите ѝ дим се вие.

Дотичала тя и започнала да яде сеното. Пазачът се изхитрил и скочил на гърба ѝ. Хукнала кобилата златогрива по-далеч от сеното и се понесла по царските обширни ливади. А Малък Иван седял на нея, с лявата си ръка се хванал за гривата ѝ, а в дясната си държал кожен камшик. Налагал той с този камшик кобилата златогрива и я карал да препуска през мъхове и през блата.

Препускала тя, препускала по мъховете и по блатата, затънала до корема си в едно тресавище и се спряла, заговорила:

— Е, Малък Иване, съумя да ме хванеш, съумя да не паднеш от мене, съумя и да ме укротиш. Не ме бий, не ме мъчи повече, ще започна вярно да ти служа.

Закарал я Иван в царския двор, залостил я в конюшната, а той самият отишъл в готварницата и се търкулнал да спи. На другия ден той рекъл на царя:

— Ваше царско величество, научих кой яде сеното в твоите обширни ливади и хванах крадеца. Да отидем да го видим.

Видял царят кобилата златогрива и много се зарадвал:

— Е, Иване, нищо, че си Малък Иван, но имаш разум голям. А за вярната ти служба те назначавам за старши коняр в моята царска конюшня.

Оттогава нарекли юнака: Малък Иван-разум голям.

Започнал той да работи в царската конюшня. Нощем не спи — за конете се грижи. Царските коне станали опънати, гладки, косъмът им като коприна лъщи, гривите и опашките им разресани, пухкави: да ти е драго да ги гледаш.

Царят не можел да се нахвали с него.

— Юнак е този Малък Иван-разум голям, такъв коняр досега не съм имал.

А старите коняри завиждали:

— За какво са ни го сложили този селендур! Той ли ще бъде старши в царската конюшня?

И започнали да мислят нещо лошо да му сторят. А Малък Иван-разум голям си върши работата и не подозира какво го чака.

През това време в царските дворове се появил отнякъде един стар пияница и започнал да моли конярите:

— Дайте ми, момчета, да пийна нещо, че от вчерашното глава ме боли. А аз на ум и разум ще ви науча как да се избавите от старшия коняр.

Конярите с радост му поднесли чаша винце. Глътнал виното пияницата и заговорил:

— Нашият цар страшно иска да намери отнякъде гусла-самосвирка, гъсок-танцувач и котарак-свирач. Много добри юнаци са ходили по своя воля, а повечето — не по своя, да търсят тези чудесии, но никой не се е връщал назад. Вие вземете та кажете на царя: така и така, Малък Иван-разум голям се хвали, че нищо не му струва да намери тези неща. Царят ще го изпрати, а той няма да се върне обратно.

Конярите поблагодарили на пияницата, дали му още една чашка винце и тръгнали към царската парадна стълба, стоят под прозорците и се разправят за нещо. Видял ги царят, излязъл от покоите си и ги попитал:

— За какво се разправяте, юнаци, какво ви трябва?

— Така и така, царю-господарю, старшият коняр Малък Иван-разум голям се хвали, че може да намери гусла-самосвирка, гъсок-танцувач и котарак-свирач. Та ние спорим: един вика — ще ги намери, друг вика, че напразно се хвали.

Като чул царят това, чак се променил в лицето. Ръцете и краката му се разтреперили и той започнал да мисли: „Ако се сдобия с тези

чудесии, всички царе ще започнат да ми завиждат. Колко народ изпратих, но никой още не се е завръщал обратно.“

В същата минута заповядал да извикат старшия коняр. Щом го видял, веднага закрещял:

— Не се туткай, веднага тръгвай и да ми донесеш гусла — самосвирка, гъсок-танцувач и котарак-свирач.

Отговорил му Малък Иван-разум голям:

— Ама, ваше величество, аз даже не съм чувал за тях! Къде да тръгвам?

Разсърдил се царят, тропнал с крак:

— Ти какво си седнал да приказваш и на царската ми дума да отказваш? Ако ги намериш — ще те наградя, ако не ги намериш — на себе си се сърди: главата ще ти отсека.

Тръгнал си Малък Иван-разум голям от царя мрачен, с клюмнала глава. Започнал да оседлава кобилата златогрива. Тя го попитала:

— Защо си, стопанино, тъжен, каква беда те е налегнала?

— Как да съм весел? Царят ми заповяда да намеря гусла-самосвирка, гъсок-танцувач и котарак-свирач, а аз даже не съм чувал за тях.

— Е, това не е чак толкова страшно — рекла кобилата златогрива. — Качвай се на мене, ще отидем при баба Яга, тя ще ни каже къде да търсим тези чудесии.

Пригответе се Малък Иван-разум голям за път. Видели го само като яхнал кобилата златогрива, но никой не видял как изскочил от двора.

Колко препускал той, никой не знае, но стигнал до една затънтена гора, такава тъмна, че светлинка не прониквала в нея. Кобилата златогрива измършавяла и самият той се изморил. Изскочил на една поляна и видял, че стои една къщичка на кокоши крак, на въртяща се пета и се обръща от изток на запад. Приближил се той до нея и рекъл:

— Къщичке, къщичке, обърни се с гръб към гората, с лице към мене. Няма век да векувам, само една нощ ще пренощувам.

Обърнала се къщичката с лице към него. Привързал кобилата златогрива, по стълбите се изкачил и широко отворил вратата.

В къщичката седяла баба Яга, с крак като тояга, носът ѝ в тавана заврян, а до нея стоят чукало и хаван.

Видяла баба Яга гостенина и рекла:

— Отдавна руски дъх не съм усещала, пък той сам ми идва на гости. Кажу, юначе, защо си дошъл?

— Защо, бабо, толкова лошо гостите си посрещаш, разпитваш човека, дето е гладен и премръзнал? У нас в Русия човека от път най-напред ще го нахранят, ще го напоят, в банята ще го загреят и ще го сложат да спи, а след това ще започнат да го разпитват.

Опомнила се баба Яга.

— Ох, добри юначе, не ми обръщай внимание, у нас не е като у вас, прости старата баба! Всичко ще направя, както трябва.

Разшетала се баба Яга. Сложила масата, нахранила, напоила гостенина, след това банята разпалила. Натоплил се, изкъпал се Малък Иван-разум голям. Баба Яга му постелила, сложила го да спи, а самата седнала край главата му и започнала да го разпитва:

— Кажу ми, юначе, по собствена воля ли си дошъл тук, или неволята те е подгонила и накъде си се запътил?

Гостенинът й отговорил:

— Царят ми заповяда да му намеря гусле-самосвирка, гъсок-танцувач и котарак-свирач. Ако ти, бабо, ми кажеш къде да ги намеря, цял живот добрината ти ще помня.

— Ох, чедо, чедо, знам аз къде са тези чудесии, но е трудно да се вземат оттам. Много добри юнаци натам отидоха, но нито един от тях не се върна.

— Ех, бабо, каквото му е писано на човека; а ти ми помогни в бедата, разкажи ми как да стигна дотам.

— Жал ми е за тебе, чедо, но какво да се прави, трябва да ти помогна. Ти кобилата си златогрива остави при мене, аз ще я пазя. А ти вземи това кълбенце. Утре като излезеш, хвърли го на земята — където се търкулне кълбенцето, нататък и върви. То ще те заведе при моята средна сестра. Ти й покажи кълбенцето и тя всичко ще ти разкаже, ще те изпрати при най-голямата ни сестра и с каквото може, ще ти помогне.

На другия ден баба Яга събудила гостенина си рано-рано, нахранила го, напоила го и го изпратила навън. Малък Иван-разум голям й благодарил, сбогувал се и тръгнал на път. Лесно приказка се разказва, но работа лесно не се върши, а кълбенцето все напред и напред се търкаляло, а след него юнакът вървял.

Минал ден, минал втори, на третия ден кълбенцето се търколило до една къщичка на врабешки крак, на въртяща се пета и тук се спряло.

— Къщичке, къщичке, обърни се с лице към мене, с гръб към гората.

Къщичката се обърнала и момъкът се изкачил по стълбите. Отворил вратата, а стопанката го посрещнала грубо:

— Отдавна руски дъх не съм подушвала, човешко месо не съм яла, а човекът сам е дошъл при мене. Говори какво искаш!

Подал ѝ Малък Иван-разум голям кълбото. Баба Яга като го видяла, плеснала с ръце:

— Ох, ама ти не си бил чужд човек, а скъп гост, малката ми сестра те е изпратила при мене! Да беше ми казал веднага.

И се разшетала тя, засуетила се. Масата сложила, отрупала я с много ястия и вина, започнала да гощава гостенина:

— Пий и яж до насита, а след това си полегни и си почини, после ще говорим по работа.

Малък Иван-разум голям си хапнал и си пийнал, легнал да си почине, а баба Яга, средната сестра, седнала до възглавницата му и започнала да го разпитва. Разказал ѝ гостенинът кой е и откъде е и по каква работа е тръгнал на дълъг път. Баба Яга му рекла:

— Не ти е толкова дълъг пътът, но не знам дали жив ще останеш. Гуслата-самосвирка, гъсокът-танцувач и котаракът-свирач са на нашия племенник Змей-горянин. Много добри юнаци тръгнаха натам, но никой не се върна обратно, Змей-горянин всичките погуби. Той е син на нашата най-голяма сестра. Трябва да я помоля да ти помогне, че иначе жив няма да останеш. Ще изпратя днес при нея един гарван-мъдра птица, нека да предупреди сестра ми. А ти засега спи, почивай си, утре заран рано ще те събудя.

Спал юнакът цяла нощ, сутринта раничко станал, умил се. Нахранила го баба Яга и му дала червено вълнено кълбенце. Извела го на пътеката и тук се сбогували. Търкулнало се кълбенцето, а Малък Иван-разум голям тръгнал след него.

Върви той, върви, откакто зорницата изгрей, дорде вечерницата се покаже, от ранна зора, до късна вечер. Като се измори, вземе кълбото в ръка, хрупне си сухарче, изворна водица ще сръбне и продължава пътя си.

На третата вечер кълбото се спряло до една голяма къща. Стояла тази къща на дванадесет стълба и на дванадесет камъка. Къщата била оградена с колища.

Залаяло кучето и в пруста изскочила баба Яга, най-голямата сестра, успокоила кучето и рекла:

— Зная, всичко зная за теб, добри юначе, долетя при мене от средната ми сестра един гарван-мъдра птица. Ще се опитам да ти помогна в бедата. Влез в къщата и седни да хапнеш и да пийнеш след този дълъг път.

Нахранила и напоила тя гостенина.

— Сега трябва да се скриеш. Скоро моят син, Змей-горянин, ще долети гладен и сърдит. Гледай да не те глътне.

Отворила тя капака на избата.

— Слизай долу и седи там, докато не те извикам.

Едва успяла тя да затвори избата и изведнъж всичко наоколо затрецяло и загърмяло. Отворила се широко вратата и влетял Змей-горянин — цялата къща се разлюляла.

— Усецам, на човек ми мирише!

— Откъде, синко, ще мирише тук на човек, като толкова години вълк не е припарвал, ясен сокол не е прелетял. Ти сам по света летиш, сам човешка миризма и си донесъл.

А тя самата се разшетала, започнала да слага масата. Измъкнала от печката едно печено тригодишно биче, поставила една кофа с вино. Изпил Змей-горянин виното, хапнал за мезе бичето и му станало по-весело.

— Ех, майко, с кого да се позабавлявам, поне една игра на карти да изкараме?

— Бих ти намерила, синко, с кого да се позабавляваш, но ме е страх да не му направиш нещо лошо.

— Извикай го, майко, не се бой, никому нищо лошо няма да сторя. Страшно ми се играе на нещо, весели ми се.

— Добре, но помни си, синко, обещанието — промълвила баба Яга и отворила избата.

— Качи се, Малък Иван-разум голям, уважи стопанина, поиграй с него на карти.

Седнали те на масата. Змей-горянин казал:

— Хайде да се обзаложим: кой когото надиграе, той ще изяде другия.

Цяла нощ играли. Баба Яга помагала на гостенина и на разсъмване Малък Иван-разум голям надиграл Змей-горянин.

Започнал Змеят да се моли:

— Погостувай ни, юначе, довечера като се върна, искам пак да играем, да си върна загубеното.

Излетял Змей-горянин, а Малък Иван-разум голям се наспал. Баба Яга го нахранила и го напоила.

Вечерта Змей-горянин се върнал, изял едно тригодишно биче, изпил кофа и половина вино и рекъл:

— Е, хайде сега да играем, да си върна загубеното.

Седнали те да играят, а Змей-горянин, нали предната вечер не спал и цял ден по света летял, отпуснал се и го налегнала дрямка. Малък Иван-разум голям и баба Яга пак го надиграли. Змей-горянин рекъл:

— Аз сега трябва да излитам, да си оправям работите, а довечера като дойда, ще играем трети път.

Малък Иван-разум голям си починал, наспал се, а Змей-горянин две нощи не спал, целия свят прелетял и се върнал изморен. Изял един печен бик, изпил две кофи вино и викнал гостенина:

— Седни, юначе, да си върна загубеното.

А самият едва седи, очите му се затварят. И скоро добрият юнак за трети път го надиграл.

Изплашил се Змей-горянин, паднал на колене и се замолил:

— Ох, добри юначе, не ме погубвай, не ме изяждай! Каквото искаш ще направя за теб!

И на майка си в краката се хвърлил:

— Майко, уговори гостенина жив да ме остави.

А на Малък Иван-разум голям само това и му трябва.

— Добре, Змей-горянино, аз те надиграх три пъти и ако ми дадеш три чудесии: гуслата-самосвирка, гъсока-танцувач и котарака-свирач, все едно че си ми платил.

Засмял се Змей-горянин, хвърлил се да прегръща гостенина и баба Яга:

— С радост ще ти дам и трите чудесии, а аз още по-хубави ще си намеря.

Започнали те да се веселят. По време на веселието Змей-горянин угощавал юнака и брат го наричал. След това сам предложил:

— Вместо, драги гостенино, пеш да си ходиш, че отгоре на това и гуслата-самосвирка, гъсока-танцувач и котарака-свирач да мъкнеш, аз само за един час ще те закарам там, където трябва.

— Много добре, синко — рекла баба Яга. — Заведи гостенина при най-малката ми сестра, при леля ти, а като се връщаш, мини през средната ми сестра, отдавна не си бил у тях.

Свършило веселието. Взел Малък Иван-разум голям своите чудесии и се сбогувал с баба Яга. Грабнал го Змей-горянин и се извил под небесата. Не минал и час и Змей-горянин се спуснал около къщичката на най-малката баба Яга. Стопанката изскочила в пруста и радостно посрещнала гостите.

Малък Иван-разум голям не се бавил. Оседлал кобилата си златогрива, простил се с баба Яга, най-малката сестра, и със Змей-горянин и тръгнал за своята страна.

Донесъл той всичките три чудесии цели-целенички, а в това време при царя били на гости трима царе с царските синове, три чуждестранни краля с кралските синове и министрите и болярите.

Влязъл в стаята добрият юнак и подал на царя гуслата-самосвирка, гъсока-танцувач и котарака-свирач. Зарадвал се царят.

— Е, Малък Иван-разум голям, ти такава работа ми свърши. Ще те похваля за това и ще те издигна. Досега ти беше старши коняр, а отсега нататък ще бъдеш мой царски съветник.

Болярите и министрите се понамръщили и си замърморили помежду си:

— Голяма чест ни оказва царят — да седим до някакъв си коняр. Ама че го измисли!

Че като засвирила гуслата-самосвирка, като запял котаракът-свирач, като заиграл гъсокът-танцувач! Такава веселба започнала, че никого не сдържало на място. Всички знатни гости рипнали да танцуват.

Времето си върви, а всички играят ли, играят. На царете и на кралете короните се изкривили на една страна, царските и кралските синове приклякали в кръг. Министрите и болярите потънали в пот, охкали, но никой не можел да се спре. Царят размахал ръце.

— Ох, Малък Иван-разум голям, спри това веселие, съвсем се запарихме.

Добрият юнак пъхнал трите чудесии в торбата и веднага всичко стихнало.

Гостите налягали, който където могъл, тежко задишали:

— Ама че развлечение, ама че забава, такова никой не е виждал!

Чуждестранните гости започнали да завиждат. А царят си умирал от радост.

— Сега всички царе и крале ще научат и ще се пукнат от завист. Никой няма такива редки неща!

А болярите започнали да разговарят с министъра:

— Че то така този прост селендур скоро ще стане първи човек в царството и всичките си селски роднини ще назначи на различни длъжности, а нас, именитите знатни хора, ще ни прокуди, ако ние не се избавим от него.

На другия ден министрите и болярите седнали да мислят как да се отърват от новия царски съветник. Един стар княз ги посъветвал.

— Защо не извикате онзи пияница, той ще му намери колая.

Дошъл пияницата, поклонил се:

— Знам, господа министри и боляри, за какво съм ви потрябвал. Ако ми дадете половин кофа вино, ще ви науча как да се избавите от новия царски съветник.

— Говори, няма да се пазарим за половин кофа, я!

Налели му най-напред една чашка. Изпил я пияницата и рекъл:

— Четиридесет години минаха, откакто нашият цар овдовя. Оттогава много пъти се сватосваше той за прекрасната царкиня Альона, но така и не можа да я сватоса. Три пъти той води война с това царство, колко войска погуби, но и със сила не можа да я вземе. Нека да изпрати Малък Иван-разум голям да доведе прекрасната царкиня Альона. Ще отиде нататък и няма да се върне.

Развеселили се болярите и министрите. Сутринта отишли при царя:

— Царю честити, много умен царски съветник си намерил. Такива чудесии можа да намери, а сега пък се хвали, че може да открадне Альона, прекрасната царкиня, и да я доведе тук.

Като чул царят за Альона, прекрасната царкиня, не го свъртяло на едно място, скочил от трона:

— Ама наистина, аз съвсем бях забравил за нея! Ето кого трябва да изпратя да ми доведе прекрасната царкиня Альона.

Извикал той новия си съветник и му рекъл:

— Отиди през девет царства в десето и ми доведи за невеста Альона, прекрасната царкиня.

Малък Иван-разум голям му отвърнал:

— Ваше царско величество, прекрасната царкиня Альона не е нито гусле-самосвирка, нито гъсок-танцувач, нито котарак-свирач: царкинята не можеш да я напъхаш в торба. А може тя да не иска да дойде тук.

Царят затропал с крака, замахал с ръце, затресъл брада:

— Не ми отговаряй! Нищо не искам да знам — както можеш, така и я доведи. Ако ми доведеш прекрасната царкиня Альона, ще ти подаря един град с предградията му и ще те направя министър, ако не я доведеш, ще заповядам да ти отсекаат главата.

Излязъл си Малък Иван-разум голям опечален и замислен от царя. Започнал да оседлава златогривата кобила, а тя го попитала:

— Защо си се замислил, стопанино, каква беда те е сполетяла?

— Не е голяма бедата, но и няма на какво да се радвам. Изпраща ме царят да му доведе за невеста Альона, прекрасната царкиня. Той самият три години се сватосвал за нея, но тя не го искала, три пъти война е водил и не е могъл да я вземе, а мене сега ме изпраща сам.

— Е, нищо страшно — рекла кобилата златогрива. — Аз ще ти помогна и някак си ще оправим работата.

Малък Иван-разум голям не се стягал дълго и по-скоро се отправил на път. Само го видели като се качвал на седлото, но никой не видял как юнакът тръгнал.

Колко препускал Иван, никой не знае, но пристигнал в царството на прекрасната царкиня. На пътя им се изпречила висока ограда. Кобилата златогрива леко прескочила оградата и юнакът се озовал в царската градина. Кобилата му рекла:

— Аз ще се превърна на ябълково дърво със златни ябълки, а ти се скрий край мене. Утре ще излезе на разходка Альона, прекрасната царкиня, и ще поиска да си откъсне златна ябълка. Като се приближи, ти не зяпай, а грабни царкинята и ме яхай. Не се бави нито минута, ако малко се забавиш, нито ти, нито аз ще сме сред живите.

На другия ден сутринта излязла Альона, прекрасната царкиня, да се разходи из градината. Видяла дървото със златните ябълки и викнала на бавачките си и на дружките си:

— Ах, каква красива ябълка! И ябълчиците ѝ са златни! Стойте и ме почакайте тук, а аз ще изтичам и ще си откъсна поне една ябълка.

Щом притичала, изневиделица изскочил Иван, грабнал Альона, прекрасната царкиня, за ръцете. В същата минута ябълковото дърво се превърнало на кобила златогрива. Кобилата удря земята с копита, кара ги да бързат. Скочил добрият юнак на седлото заедно с Альона, прекрасната царкиня, и никой повече не ги видял. Царят като научил, изпратил потеря, по всички посоки изпратил конници. На другия ден всички се върнали с празни ръце, само дето конете изморили, а похитителя никой не видял.

Малък Иван-разум голям много земи преминал, много реки и езера оставил след себе си.

Отначало Альона, прекрасната царкиня, се изскубвала, а след това утихнала и заплакала. Поплаче, поплаче и погледне юнака, поплаче, пък го погледне пак. На другия ден проговорила:

— Каж ми кой си? От кои земи си, от коя си орда? На чий род си син и как те наричат?

— Казвам се Малък Иван, а прозвището ми е — разум голям. Самият аз съм от еди-кое си царство и съм селски син.

— Каж ми, Малък Иван-разум голям, за себе си ли ме открадна, или по нечия заповед?

— Нашият цар ми заповяда да те доведа.

Альона, прекрасната царкиня, започнала да чупи ръце и да се вайка:

— Никога през живота си няма да се омъжа за този стар глупак! Той три пъти се сватосва за мене и не можа да се сватоса, три пъти с нашето царство война води и нищо не можа да получи, само войската си загуби. И сега ще ме види като ушите си.

На добрия юнак много му допаднали тези приказки. Нищо не ѝ казал, но си помислил: „Ех, да беше ми се паднала такава жена!“

Скоро се показала родната му земя. Старият цар през цялото време на прозореца седял и пътя гледал — кога ще се зададе Малък Иван-разум голям.

Юнакът още в града не бил влязъл, а царят вече чакал на парадната стълба. Още в царския двор не успял да се покаже, а царят вече тичал към Альона, прекрасната царкиня, и като я взел за белите ръце, започнал да я сменя от седлото и да ѝ говори:

— Колко години изпращах сватове и сам идвах да се сватосвам, а ти все се отказваше, но този път вече ще се венчаеш за мене.

Усмихнала се Альона, прекрасната царкиня:

— Да беше ми дало, ваше царско величество, да си почина от пътя, а след това вече за сватба да говорим.

Засуетил се царят, разтичал се, извикал бавачки и слугини.

— Готов ли е палатът за скъпата гостенка?

— Всичко е готово отдавна.

— Ами тогава приемоте вашата бъдеща царица. Всичко, каквото каже, да бъде изпълнено, нищо да не ѝ се отказва! — заповядал царят.

Бавачките и слугините завели Альона, прекрасната царкиня, в палата ѝ. А царят рекъл на Малък Иван-разум голям:

— Юнак си ти, Ваня! За такава служба те издигам за мой главен министър и ти подарявам още три града с предградията.

Минало се ден, два, а старият цар нямал търпение. Искало му се по-бързо да вдигне сватба. Попитал той Альона, прекрасната царкиня:

— За кой ден ще каним гости, кога ще се венчаем?

Царкинята му отговорила:

— Че как ще се венчая, като ми ги няма венчалният пръстен и сватбената карета?

— Е, това ще го уредим — рекъл царят. — В нашето царство има колкото искаш пръстени и карети, можеш да си избереш, а ако нищо не харесаш, ще изпратим пратеници в задморските страни, оттам ще докараме.

— Не, ваше величество, в никаква карета, освен своята, няма да се венчая и никакъв друг пръстен, освен своя, няма да си сложа — отговорила Альона, прекрасната царкиня.

Царят я попитал:

— А къде е твоят пръстен и твоята сватбена карета?

— Пръстенът ми е в кутийка, а кутийката е в карета, а каретата е на дъното на морето-океан, близо до острова Буян. И докато не ги намериш, да не си заговорил с мене за сватба.

Царят си свалил короната и си почесал главата:

— Че как да я измъкна тази карета от дъното на морето-океан?

— Хич не ме е грижа — казала царкинята. — Както можеш, така я измъкни.

И се прибрала в палата си.

Останал царят сам.

Мислил той, мислил и си спомнил за Малък Иван-разум голям.

„Ето кой ще ми извади пръстена и каретата!“

Извикал той Малък Иван-разум голям и му рекъл:

— Е, мой верни слуга, Малък Иван-разум голям, само ти можа да ми намериш гуслата-самосвирка, гъсока-танцувач и котарака-свирач. Ти ми намери и невеста — Альона, прекрасната царкиня. Направи ми и трета услуга — донеси ми венчалния ѝ пръстен и каретата ѝ. Пръстенът на царкинята е в кутийка, кутийката е в карета, а каретата е на дъното на морето-океан, край острова Буян. Ако ми донесеш пръстена и каретата, ще ти подаря една трета от царството ми.

Отвърнал му Малък Иван-разум голям:

— Ама, ваше величество, аз да не съм риба кит! Как така ще търся пръстен и карета на морското дъно?

Разсърдил се царят, затропал с крака, развивал се:

— Нищо не искам нито да знам, нито да слушам! Моята царска работа е да заповядвам, а твоята — да слушаш! Ако докараш каретата и пръстена, ще те наградя по царски, ако не ги докараш — ще ти отсека главата.

Отишъл добрият юнак в конюшната, започнал да оседлава кобилата златогрива. Тя го попитала:

— Закъде се стягаш, стопанино?

— И сам още не знам закъде, но трябва да тръгвам: царят ми заповяда да намеря венчалния пръстен на царкинята и сватбената ѝ карета. Пръстенът бил в кутийка, кутийката — в карета на дъното на морето-океан, край острова Буян. Трябва да тръгваме да ги търсим.

Кобилата златогрива му рекла:

— Тази работа ще ни затрудни най-много. Може пътят ни да не е далечен, но може да ни стане вечен. Знам къде е тази карета, но мъчно ще я измъкнем. Аз ще се спусна на дъното, ще се впрегна и ще измъкна каретата на брега, ако не ме видят морските коне; а ако ме забележат, ще ме разкъсат на парчета. Никога няма да видиш нито мене, нито каретата.

Замислил се Малък Иван-разум голям.

Мислил, мислил и измислил. Отишъл той при царя:

— Дай ми, ваше величество, дванадесет волски кожи, дай ми дванадесет пуда осукано насмолено въже, дванадесет пуда смола и един котел.

— Колкото искаш, толкова вземи, но бързай да свършиш работата.

Натоварил юнакът кожата, въжето и големия котел със смола в една талига, впрегнал кобилата златогрива и се отправил на път.

Пристигнали на царските ливади, на морския бряг.

Започнал юнакът да увива кобилата златогрива с кожата и да я превързва с насмоленото въже.

— Ако те видят морските коне и се нахвърлят върху тебе, няма бързо да те разкъсат със зъби.

Намотал той дванадесетте кожи, превързал я с дванадесетте пуда въжета. След това разтопил смолата и я залял с нея. Дванадесет пуда смола излял върху въжетата.

— Сега вече не се страхувам от морските коне — рекла кобилата златогрива. — Седни в ливадите и ме чакай три дни, с гуслата свиря, но не затваряй очи.

Влязла тя в морето и се скрила под водата.

Останал Малък Иван-разум голям сам на морския бряг. Минал се ден, отлетял и вторият, юнакът не спи, с гуслата свиря, песни нарежда и все към морето поглежда. На третия ден го налегнала дрямка, приспало му се, а гуслата не го разсънва. Държал се той, държал се и най-накрая задремал.

Много или малко подремал така, но чул през съня си конски тропот. Погледнал и какво да види: изскочила кобилата златогрива с каретата. Шест морски коня златогриви ѝ висят от двете страни.

Скочил насреща ѝ Малък Иван-разум голям. Рекла му кобилата златогрива:

— Ако не беше ме омотал с волски кожи, ако не беше ме завързал с въжета и не беше ме залял със смола, нямаше да ме дочакаш. Цял табун морски коне ме нападнаха, девет волски кожи разкъсаха съвсем и още две развалиха, а тези шест коня така се впиха със зъбите си в смолата и във въжетата, че не можах да се отскубнат. Но нищо, те ще ти потрябват.

Добрият юнак препънал морските коне, грабнал един камшик и започнал да ги учи на ум и на разум. Шибал ги и им нареждаше:

— Ще ме признаете ли за стопанин? Ще ме слушате ли? А ако не ме слушате, ще ви пребия до смърт и ще ви хвърля на вълците!

Паднали на колене конете и се примолили:

— Не ни мъчи, не ни бий, добри юначе, ще те слушаме, вярно ще ти служим. Ако ти се случи беда — ще ти помогнем.

Хвърлил Иван камшика, впрегнал всички коне в каретата и пристигнал в къщи.

Приближил се със седемте впрегнати коня до царската парадна стълба. Кобилата златогрива и морските коне оставил в конюшната, а той самият отишъл при царя.

— Вземи си, ваше величество, каретата със зестрата — край стълбата стои.

Царят даже не му поблагодарил. Бързо-бързо хукнал нататък, извадил кутийката и я понесъл на Альона, прекрасната царкиня.

— Да те успокоя, Альона, прекрасна царкиньо: всички твои желания съм изпълнил, кутийката с пръстена съм ти донесъл, а сватбената карета стои край стълбището. Кажи, кога ще вдигнем сватбата, за кой ден гости ще каним?

Отвърнала прекрасната царкиня:

— Съгласна съм да се венчая с тебе и сватба може скоро да вдигнем. Но не ми се иска да се венчая за такъв стар и побелял цар. Ще започнат хората да приказват, ще започнат да ти се смеят и ще рекат: „Стар и побелял, а каква млада булка взел“. А за стария и побелелия младата жена е чужда корист. Не можеш да запушиш хорската уста. Да беше се подмладил преди сватбата, много хубаво щеше да стане.

Попитал я царят:

— Научи ме как от стар млад да стана. Няма по-хубаво от това млад да станеш, но такова нещо при нас никой не е чувал.

Альона, прекрасната царкиня, рекла:

— Трябва да се намерят три големи медни котли. Първият да се напълни с прясно мляко, а вторият и третият — с изворна вода. Котелът с млякото и единият котел с вода трябва да се съгреят. Като кипнат млякото и водата, хвърли се най-напред в млякото, след това в горещата вода, а след това — в студената. Като се потопиш целият във

всички три котли, ще излезеш млад и напет, все едно, че си на двадесет години.

— А няма ли да се опаря? — попитал царят.

— В нашето царство въобще няма старци — отговорила прекрасната царкиня, — всички така се подмладяват и никой не се е изгорил.

Отишъл царят и заповядал да приготвят всичко така, както го научила Альона, прекрасната царкиня.

А като кипнала водата и като завряло млякото, се позамислил. Дострашало го. Ходил, ходил край котлите и се чукнал по челото:

— Какво има да му мисля? Нека Малък Иван-разум голям най-напред се окъпе, а аз ще погледам: ако е хубаво, и аз ще се окъпя. А ако Иванчо се попари, няма кой да плаче — аз ще му взема конете и няма да му дам едната трета от царството си, която му бях обещал.

Заповядал той да извикат Малък Иван-разум голям.

— Защо ме викаш, царю честити? Още от пътя не съм си починал.

— Сега ще те пусна — му рекъл царят. — Изкъпи се в тези три котли и върви да си почиваш.

Погледнал юнакът котлите: млякото и водата кипели и бълбукали, а в третия котел водата била спокойна.

— Ти какво, царю честити, да не си решил жив да ме свариш? За моята вярна служба искаш така да ме наградиш?

— Не, Иване! Който се изкъпе в трите котли, той от стар ще стане млад и красив.

— Аз и така не съм стар, царю честити, няма за какво да се подмладявам.

Царят започнал да се сърди:

— Защо си толкова opak? Все ми се опъваш! Ако не се изкъпеш с добро, ще те накарам насила, че може и главата да ти отсека.

През това време Альона, прекрасната царкиня, дотичала от своя палат. Улучила момента и прошепнала на юнака незабелязано от царя:

— Преди да скочиш в котела, обади се на кобилата златогрива и на морските коне и след това се къпи, без да те е страх.

А на царя рекла:

— Дойдох да видя всичко ли си приготвил, както ти казах.

Обиколила тя котлите, погледала и казала:

— Всичко е направено, както трябва. Ти, ваше величество, се къпи, а аз ще отида да се готвя за сватбата.

И се върнала в палата си. Малък Иван-разум голям погледнал царя и рекъл:

— Добре, за последен път ще ти изпълня желанието, все едно два пъти не се умира, а една смърт няма да ни се размине. Позволи ми само още веднъж да си погледна кобилата златогрива. Много сме се скитали с нея, а откъде да знам, може повече да не я видя.

Царят му позволил:

— Отивай, но не се бави много!

Отишъл Малък Иван-разум голям в конюшната и разказал всичко на кобилата златогрива и на морските коне, а те му рекли:

— Като чуеш, че ние изцвилим заедно три пъти, смело се гмуркай и не се бой от нищо.

Върнал се той при царя:

— Е, аз вече всичко свърших, ваше величество, сега ще се гмуркам.

Чул Иван как конете изцвилили един път, втори път, трети път. Добрият юнак се гмурнал в котела с мляко, изплувал, от първия котел и направо във врялата вода се хвърлил, а след това в студената изворна вода се потопил и излязъл от третия котел толкова напет и красив, че не може да се опише.

Царят като го видял, без да мисли повече, едва-едва се покатерил на гредите, паднал в котела с мляко и там се сварил.

Тогава Альона, прекрасната царкиня, бързо-бързо изтичала по стръмната стълба, хванала Малък Иван-разум голям за белите ръце и му надянала на пръста венчалния си пръстен. Усмихнала се и промълвила:

— Ти ме похити по царска заповед, а сега вече царят не е жив. Каквото искаш, това направи — ако искаш, обратно ме върни, ако искаш, остави ме при теб.

Малък Иван-разум голям хванал прекрасната царкиня за ръцете, нарекъл я годеница и ѝ надянал на пръста своя пръстен.

След това изпратил да извикат майка му, баща му и братята му от село на сватбено веселие.

Скоро баща му и майка му и тридесет и двамата братя — тридесет и двама юнака — пристигнали в царския двор.

Вдигнали голяма сватба. Малък Иван-разум голям заживял със своята жена Альона, прекрасната царкиня, спокойно и щастливо за радост на майка му и баща му.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.